

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

Despre originea lumii și a limbilor omenesti (Dialog între bunic și o nepoată)

Prof. univ. dr. Paul MAGHERU

Pentru simplificare vom nota bunicul cu B. și nepoata cu N.

N. – Bunicule, azi doamna profesoară de istorie ne-a întrebat dacă știm cum a luat naștere lumea și care au fost primele limbi vorbite de oameni pe pământ.

B. – Și ce i-ai răspuns?

N. – Ne-a sfătuit să citim Facerea sau Geneza din Vechiul Testament și dacă n-am înțeles ceva să-i spunem, că ne va explica dumnezei.

B. – Biblia ne povestește că Dumnezeu a făcut lumea în șase zile și în a șaptea s-a odihnit. Mai întâi a făcut cerul și pământul, apoi lumina și întunericul, animalele și plantele. A luat apoi un pumn de pământ (în limba ebraică adamah- pământ, țărână) și l-a făcut pe Adam, primul om. Din coasta lui Adam a făcut-o pe Eva (în aceeași limbă ebraică a Vechiului Testament eva înseamnă viață, cea care naște, dă viață). Adam a fost pus apoi să numească toate lucrurile și ființele făcute de Dumnezeu. Adam și Eva au fost făcuți pentru fericire și bunătate. Un șarpe vicelan îi ademenește să guste din pomul interzis al cunoașterii binelui și răului. De curiozitate, fiindcă mărul era frumos la vedere și vrednic de dorit, și pentru că dă știință, cei doi soți gustă fructul, Adam numai ca Eva să nu fie pedepsită singură, și din acel moment își pierd veșnicia, sunt izgoniți din rai, fiind obligați să-și câștige existența cu sudoarea frunții. Adam și Eva au avut mai mulți copii, băieți și fete. După ce oamenii s-au înmulțit au devenit din ce în ce mai răi și mai neascultători, până când Dumnezeu a trimis asupra lor potop de ape, salvându-l doar pe Noe și copiii săi: Sem, Ham și Iafet, reîntemeiatori ai neamului omenesc (3300 î. Hr.). Urmașii lui Ham și Iafet au fost puțini și au dispărut repede. Singurii urmași ai lui Sem au proliferat până astăzi, încât e limitativ să spui că numai evreii sunt originari din Sem, ci toate popoarele lumii. Azi, în mod curent, obișnuit, prin semiți se înțelege restrictiv doar un grup de popoare din sud-vestul Asiei și nordul Africii, cărora le aparțin în prezent arabii, sirienii și evreii. De aici antisemitismul, ura, aversiunea față de evrei, numai fiindcă fac parte din poporul ales. Este adevărat că Moise, care i-a scos pe evrei din robia egipteană, a devenit mesagerul direct al lui Dumnezeu, au vorbit, au stat față-n față când i-a insuflat cele zece porunci din Vechiul Testament, numite Decalog.

N. – Dar în ce limbă a vorbit Moise cu Dumnezeu și care a fost prima limbă vorbită de oameni pe pământ?

B. – Lucrul acesta nu ne-a fost dat să-l cunoaștem vreodată, mintea omului fiind limitată. Cu siguranță, prima limbă vorbită a fost cea între Adam și Eva, între copiii din prima familie, cel puțin până la Noe, adică până la potop. Aflăm doar din Biblie că, după potop, din fiii lui Noe, Sem, Ham și Iafet „s-au format mulțime de popoare, care s-au așezat în diferite țări, fiecare după limba sa, după neamul său și după nația sa” (Facerea, 10:5). Limba seminției și urmașilor lui Noe a rămas încă multă vreme aceeași: „era în tot pământul o singură limbă și un singur grai la toți” (Facerea, 11:1). Abia când oamenii au hotărât să înalțe un turn până la cer ca să-și facă faimă înainte de a se împrăștia pe tot pământul, Dumnezeu le-a zădărnicit planul și le-a amestecat limbile ca să nu se înțeleagă unul cu altul. „De aceea s-a numit cetatea aceea Babilon, pentru că acolo a amestecat Domnul limbile a tot pământul și acolo i-a împrăștiat Domnul pe toată fața pământului” (Facerea, 11:9

N. – Și totuși, care au fost primele limbi și primele popoare de pe pământ?

B. – S-a demonstrat că ebraica veche, aramaica, după numele triburilor de aramei din sudul Mesopotamiei, de unde erau originari patriarhii Avraam, Isaac și Iacov sau Israel, vechi părinți ai poporului evreu, alături de sanscrită, tot o limbă semitică, consacrate vieții religioase, au fost probabil limbile cele mai apropiate de o sursă anterioară, necunoscută. În această limbă unică, numită „divină” a vorbit Dumnezeu cu patriarhii Avraam, Isaac și Iacov și cu profetul Moise. Istoricul american S. N. Kramer a scris o carte, tradusă și în limba română, Istoria începe la Sumer, în care cu argumente arheologice și biblice demonstrează că primele popoare, sumerienii, babilonienii, akkadienii, caldeeni s-au format în Mesopotamia, acolo unde Dumnezeu a conceput Edenul sau Raiul de pe pământ. Le-au urmat apoi, în diferite perioade istorice, asirienii, mezii, perșii, fenicienii, evreii, unind triburile israelite și iudaice, canaanienii, egiptenii, grecii, latinii, tracii, daco-geții, etc.

N. – Primele popoare am înțeles care au fost, dar prima limbă cum se numea?

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

B. – Prima limbă vorbită de mai multe comunități de triburi, după cum am mai spus, se pare că a fost aramaica, înrudită cu ebraica veche. Câteva cărți din Vechiul Testament au fost scrise în această limbă. Limba maternă a vechilor evrei era aramaica. Iisus Hristos vorbea în familie și cu apostolii săi în această limbă.

N. – De unde putem noi ști aceste lucruri ?

B. – Din documente scrise, rămase până astăzi.

N. – Și când a apărut scrierea?

B. – Scrierea a fost inventată tot de sumero-babilonieni, cam deodată cu egiptenii, în mileniul III, deci aproximativ cu 3000 de ani înainte de Hristos. Se numea scriere cuneiformă, fiindcă literele erau formate dintr-o combinație de cuie cu linii drepte și curbe. Prima epopee a omenirii, Epopeea lui Ghilgames, primele coduri de legi au fost scrise pe tăblițe de ceară în această formă. Când apar patriarhii pe scenă, în al II-lea mileniu î. Hr., culturile mesopotamiană și egipteană aveau deja un trecut de un mileniu. Biblia ne mărturisește că Dumnezeu Însuși i-ar fi dictat și scris lui Moise (sec.XIV-XIII î. Hr.) pe două table de piatră, numite Tablele Legământului, cele zece porunci, reluate apoi în textele biblice, în Vechiul și Noul Testament. Scrierea egipteană era numită hieroglifică (de la gr. hieros- sacru și glyphein- a grava), de inspirație pretins zeiască, fiindcă avea semnificații ezoterice, ascunse. În scrierea fonetică, preluată de la greci, unui număr infinit de sunete, prin convenție și tradiție, îi corespunde un număr limitat de litere, de forme diferite în diferite limbi

N. – Dacă am înțeles bine, soarele culturii și civilizației omenesci răsare la Sumer, în Asia, cel mai mare continent de pe suprafața pământului, înaintează apoi spre Apus, prin Orientul Mijlociu și Orientul Apropiat până la Europa. Aș dori să știu acum de ce continentul nostru se numește Europa?

B. – Răspunsul la această întrebare necesită o legendă onomasiologică (din gr. onoma, onomasiologie, denumire și logos- știință), știința numelor proprii, persoane, țări, continente etc. De aici și cuvântul onomastică - ziua numelui. Legenda spune că Europa era fiica unui rege fenician, răpită de Zeus, trasformat într-un taur alb, și dusă în insula grecească Creta din Marea Egee. Fenicia era o provincie antică la nord de Canaan, aproximativ pe teritoriul de acum al Libanului și Siriei, un fel de punte de legătură între Asia și Europa. Cadmos, fratele Europei, a plecat în căutarea ei, dar Oracolul din Delphi i-a spus că încearcă zadarnic și că ar fi mai bine să fugărească o junincă și acolo unde aceasta va cădea de oboseală să întemeieze o cetate pe care s-o numească Teba, de care se va lega numele nefericitului rege Oedip. Despre Cadmos, fratele Europei, se spune că ar fi dăruit grecilor scrierea inventată de fenicieni încă din secolul al XIII-lea î. Hr. În insula Creta, Europa a dat naștere la trei copii, printre care și regele Minos, creatorul unei strălucite civilizații, și care va pedepsi Minotaurul, ființă monstruoasă – jumătate taur și jumătate om – închizându-l într-un labirint din care nu mai putea ieși nimeni. Fiica lui Minos, Ariadna, îl va salva însă pe Tezeu, fiul regelui atenian Egeu, intrat să ucidă minotaurul pentru a-i scăpa pe greci de un tribut sângeros, cu ajutorul unui fir care îi poartă numele. Surse biblice și istorice spun că primele triburi grecești, când au populat Creta, au dat aici peste o numeroasă populație de filistenii, veniți dinspre Anatolia, pe care i-a izgonit până dincolo de mare, în vechiul Canaan, căruia i-au dat numele de Palestina, teritorii disputate și azi între palestinienii și evrei.

N. – Dacă Europa, fiică de rege fenician, răpită și dusă în insula grecească Creta, a dat numele întregului continent, înseamnă că grecii sunt cel mai vechi popor din Europa?

B. – Ai gândit bine. Grecii sunt nu numai cel mai vechi popor din Europa, dar și scrierea grecească este cea mai veche din Europa.

N. – Dar scrierea și limba latină, limbile romanice, inclusiv româna, de unde provin?

B. – Îmi place că muți dialogul mai aproape de realitățile noastre românești. Lucrurile se leagă între ele și trebuie să reluăm câteva informații istorico-literare pornind tot de la greci. După decăderea civilizației minoice din Creta lui Minos, centrul vieții grecești se mută în Peninsula, în cetățile Sparta și Atena. Rege în Sparta era Menelau, frate cu Agamemnon. Paris, fiul lui Priam, regele Troiei, de dincolo de mare, o răpește pe frumoasa Elena, soția lui Menelau, care a fost cauza războiului troian. Grecii, ascunși în pânțelele unui cal de lemn, pătrund în cetatea Troia, îlucid pe Hector, conducătorul troienilor, fiul nefericitului rege Priam, și supraviețuitorii se risipesc prin lume. Toate aceste întâmplări sunt prezentate în două epopei celebre, Iliada și Odiseea de Homer. De la distrugerea Troiei începe, de fapt, răspunsul la întrebarea pe care mi-ai pus-o în legătură cu poporul latin și limba latină și îl găsești într-o legendă despre doi frați gemeni, Romulus și Remus.

N. – O cunosc, fiindcă am citit-o pe Internet.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

B. – Când vei fi mai mare să citești și epopeea Eneida, de poetul latin Vergilius. Acolo se povestește că Eneas, fiul zeiței Venus cu un urmaș al lui Dardanus, după căderea Troiei a răătăcit, împreună cu tatăl, fiul și soția, pe mare până au ajuns în Lațium din centrul Peninsulei Italia, unde i-a fost destinat să întemeieze o nouă țară și un popor care se va numi latin sau roman. Iulus, băiatul lui Eneas, a întemeiat întâi orașul Alba Longa. După moartea sa puterea și bogăția din Alba Longa ajung în mâna fraților Numitor și Amulius. Amulius îl înlătură de la tron pe Numitor, iar pe fiica acestuia, Rhea Silvia, ca să nu aibă copii moștenitori, o obligă să se facă preteasă la templul zeiței focului, Vesta. Zeul războiului îi face însă lui Rhea Silvia doi copii, Romulus și Remus. Amulius dă ordin servitorului să-i arunce în fluviul Tibru care se umflă, inundă și poartă coșul, în care erau gemenii, pe mal. Aici sunt hrăniți de o lupoaică până când îi găsește și-i va crește un păstor. Când vor fi mari, află de isprava unchiului lor Amulius, îl reinstalează la tron pe bunicul Numitor și părăsesc Alba Longa. Cei doi frați se hotărăsc să tragă cu arcul și acolo unde va cădea săgeata cea mai îndepărtată să construiască un oraș. Săgeata lui Romulus a căzut mai departe, și acolo au întemeiat un oraș cu numele Roma. De aici numele capitalei, poporului și limbii romane sau latine din provincia centrală Lațium.

N. – Înțeleg de aici că poporul italian și limba italiană de astăzi s-a format pe vechiul teritoriu al Peninsulei Italia, pe care se găseau cele mai vechi orașe sau cetăți romane. Dar celelalte popoare și limbi actuale, germanii, englezii, francezii, spaniolii, portughezii, românii când și cum s-au format?

B. – Pentru aceasta trebuie să cunoști puțin istoria primelor triburi sau popoare. Cele mai vechi triburi migratoare, pornite nu întâmplător dinspre nord spre sud au fost celții, iar primele popoare migratoare cunoscute de romani erau chiar celții (romanii îi numeau gali) și triburile germanice. Dintre popoarele germanice cele mai importante au fost goții, francii, anglo-saxonii. Primul stat al triburilor france a fost creat în secolul VI e.n., ajuns la maximă înflorire și extindere în timpul lui Carol cel Mare (secolul IX e.n.). După moartea lui Carol cel Mare, imperiul a fost împărțit între cei trei nepoți, separație care stă la baza celor trei state care mai târziu s-au numit Franța, Germania, Italia. Italiana, franceza, spaniola, portugheza, româna sunt limbi romanice, iar engleza este de origine anglo-saxonă, care au fost triburi germanice.

N. – Un singur lucru te rog să-mi mai spui. Câte limbi se vorbesc azi în lume și care este limba cea mai vorbită de pe pământ?

B. – Statisticile spun că în prezent, pe glob se vorbesc peste 6800 de limbi. Cea mai vorbită limbă nativă sau maternă este chineza, fiindcă ei sunt și cel mai numeros popor. Pe locul al doilea se află spaniola, vorbită în 44 de țări. Dar cea mai studiată și utilizată limbă de până acum a fost engleza, urmată de franceză, mai nou de germană. Închei și eu răspunsul la întrebarea ta cu câteva vorbe înțelepte ale unor oameni celebri din cultura și civilizația europeană: „Un om are atâtea inimi câte limbi străine cunoaște” sau, ceea ce înseamnă același lucru, „Un om este de atâtea ori om câte limbi străine cunoaște”.

În prezent circulă cel puțin trei teorii mai importante privind originea lumii și a limbilor omenesci: biblică (teologică, religioasă), care a fost prezentată deja, mitologică și evoluționistă, materialist-științifică. În *Banchetul sau Despre dragoste de Platon*, unul dintre participanții la dialog amintește de mitul androgenului (genitivul andros de la aner - bărbat și gine - femeie) conform căruia dintru început trupul omenesc era format din două părți unite, despicate apoi în două părți diferite, bărbat și femeie, care tânjesc unul după altul până ce se reunesc prin dragoste și căsătorie, când din doi redevin unul, aducând astfel firii omenesci tămăduire. Mult mai târziu, Charles Darwin (1809-1882), inițiatorul teoriei evoluționiste, cu puțin timp înainte de Marx și Engels, va susține că omul s-a născut din maimuță. În Rolul munci în procesul transformării maimuței în om, Friedrich Engels susține că „La început munca, apoi împreună cu ea vorbirea articulată sunt cele două stimulente esențiale sub influența cărora creierul maimuței s-a transformat încetul cu încetul într-un creier omenesc. [...] Necesitatea și-a creat organul: încet, dar sigur, gâtulejul nedezvoltat al maimuței se transformă datorită modulației, ajungând la modulații din ce în ce mai complexe. Organele gurii au învățat, treptat, să pronunțe un sunet articulat după altul”.

Lumea are voie să creadă ce dorește, dar cel puțin pentru cultura generală și de curiozitate e bine să cunoască cât mai multe teorii. În felul acesta, în termeni psihanalitici, are posibilitatea să se cunoască mai bine pe sine ca eu intim, ereditar, inconștient, disociat de eul social, empiric, conștientizat și de supra-eul ancestral, colectiv, parțial inconștient, moștenit, strămoșesc, moral valorizator, specific speței omenesci.